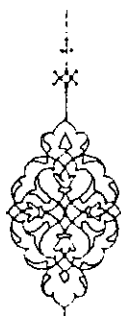
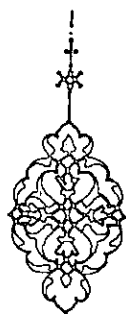

تاریخ شفاهی کمیته‌ی استقبال از امام خمینی (ره)

www.ketab.ir

سرشناسه:	قاسملو، اکبر، ۱۳۵۸
عنوان و نام پدیدآور:	تاریخ شفاهی کمیته‌ی استقبال از امام خمینی (ره): اکبر قاسملو معصومه آقاخان‌پور.
مشخصات نشر:	تهران: مؤسسه فرهنگی هنری و انتشارات مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری:	۳۰۴ ص.
فروست:	مؤسسه فرهنگی هنری و انتشارات مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۹۱. تاریخ شفاهی؛ ۲۷.
شابک:	۹۷۸-۹۶۴-۴۱۹-۷۱۰-۹ ریال: ۹۵۰۰۰
وضعیت فهرست‌نویسی:	فیا
یادداشت:	کتابنامه به صورت زیرنویس.
موضوع:	خمینی، روح‌الله، رهبر انقلاب و بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران، ۱۲۷۹-۱۳۶۸، بازگشت به ایران
موضوع:	ایران، تاریخ، انقلاب اسلامی، ۱۳۵۷
شناسه افزوده:	آقاخان‌پور، معصومه، ۱۳۶۴
شناسه افزوده:	مؤسسه فرهنگی هنری و انتشارات مرکز اسناد انقلاب اسلامی.
رده‌بندی کنگره:	DSR ۱۵۵۳/ق۲۳ت۲ ۱۳۹۳
رده‌بندی دیویی:	۹۵۵/۰۸۳
شماره کتابشناسی ملی:	۳۴۴۴۴۳۹

مؤسسه فرهنگی هنری و انتشارات

عنوان: تاریخ شریعی - میته‌ی استقبال از امام خمینی (ره)

تألیف: کبری سلیمانی معصومی، آقاخان پور

نوبت چاپ: اول بهار ۱۳۹۳

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه: ۹۵۰۰ تومان

حروف‌چینی و لیتوگرافی: مؤسسه فرهنگی هنری و انتشارات مرکز اسناد انقلاب اسلامی

چاپ و صحافی: چاپخانه مرکز اسناد انقلاب اسلامی

شابک: ۹۶۴-۹۷۱۰-۴۱۹-۹۷۱۰-۹

ISBN 978-964-419-710-9

کلیه حقوق این اثر برای ناشر محفوظ است.

نشانی: تهران، خیابان شریعتی، نرسیده به میدان قدس، روبروی پمپ بنزین، پلاک ۱۹۵۴،

مرکز اسناد انقلاب اسلامی. صندوق پستی ۱۹۳۹۵/۳۸۹۶ تلفن: ۲۲۲۱۱۱۹۴ فکس: ۲۲۲۱۱۱۷۴

www.irdc.ir

فهرست مطالب

۱۱	مقدمه
۱۳	پیشگفتار
	بخش اول:
۱۷	مقدمات استقبال
۱۹	فصل اول: تحولات سیاسی ایران در آستانه‌ی انقلاب
۱۹	فضای باز سیاسی
۲۱	درگذشت آیت‌الله خمینی
۲۲	مقاله‌ی روزنامه‌ی اطلاعات و سندهای آن
۲۳	چهل‌م‌های زنجیره‌ای
۲۴	حوادث منتهی به انقلاب
۲۸	تشکیل شورای انقلاب
۳۳	فصل دوم: تشکیل کمیته‌ی استقبال از امام
۳۵	تشکیل کمیته‌ی استقبال از امام
۳۸	اعضای کمیته و گروه‌های تشکیل‌دهنده
۴۶	مکان کمیته و محل استقرار امام
۴۹	نحوه‌ی جذب نیرو در کمیته‌ی استقبال
۵۵	فصل سوم: ساختار تشکیلاتی کمیته‌ی استقبال
۶۰	الف) واحد تبلیغات
۶۴	ب) واحد انتظامات

- ۱- گروه حافظ امنیت ۶۵
- ۲- جذب و آموزش نیروها ۷۰
- ۳- امنیت فرودگاه ۷۲
- ۴- امنیت مسیر انتقال امام ۷۴
- ۵- تهیه ماشین ضدگلوله ۷۷
- ۶- حفاظت از مدرسه‌ی رفاه ۷۹
- ج) واحد تدارکات ۸۰
- ۱- آماده‌سازی فرودگاه مهرآباد ۸۱
- ۲- آماده‌سازی بهشت زهرا ۸۲
- ۳- هواپیما و هلیکوپتر ۸۵
- ۴- تسکین کارکنان و اعزامی از شهرستان ۸۹
- ۵- منابع مالی کمیته استقبال ۹۳
- د- کمیته‌ی پزشکی ۹۸
- فصل چهارم: نقش کمیته‌ی استقبال در تحولات سیاسی منتهی به بازگشت امام ۱۰۱
- ۱۰۱- ماجرای استعفای بختیار ۱۰۱
- ۱۰۶- تحصن در دانشگاه تهران ۱۰۶
- ۱۱۸- برگزاری تظاهرات برای باز کردن فرودگاه ۱۱۸

بخش دوم:

- استقبال بزرگ ۱۲۳
- فصل اول: برنامه‌های کمیته‌ی استقبال در ۱۲ بهمن، روز ورود امام ۱۲۹
- تدارکات و برنامه‌های کمیته‌ی استقبال در فرودگاه مهرآباد ۱۳۳
- برنامه‌های کمیته‌ی استقبال از فرودگاه تا بهشت زهرا ۱۴۶
- برنامه‌های کمیته‌ی استقبال از بهشت زهرا تا مدرسه‌ی رفاه ۱۵۲
- فصل دوم: برنامه‌های کمیته‌ی استقبال پس از استقرار امام در مدرسه‌ی رفاه ۱۶۱

۱۶۱	استقرار در رفاه و انتقال به مدرسه‌ی علوی
۱۶۹	انتظامات مکان استقرار امام
۱۷۲	دیدارها: تدارکات و انتظامات
۱۷۶	دیدارها
۱۷۷	دیدارهای عمومی
۱۷۸	دیدار با گروه‌ها
۱۸۲	دیدارهای خصوصی
۱۸۵	فصل سوم: اقدامات کمیته‌ی استقبال در روزهای منتهی به انقلاب
۱۸۵	تدارکات کمیته برای مراسم حکم نخست‌وزیری
۱۸۷	تدارکات برای رختش کردن حکومت نظامی
۱۹۳	سقوط اداگاه‌ها و موریت کمیته برای جمع‌آوری اسلحه
۱۹۶	دستگیری سواران رژیم
۱۹۹	پایان کار کمیته، انقلاب و تبدیل
۲۰۵	زندگی‌نامه‌ی راویان کمیته
۲۱۳	گاهشمار
۲۱۹	ضمائم
۲۴۷	اسناد و تصاویر
۲۷۵	کتابنامه
۲۸۳	نمایه

وضعیت سیاسی جامعه‌ی ایران و حوادث منتهی به بازگشت امام مانند ایجاد فضای باز سیاسی، درگذشت آیت‌الله مصطفی خمینی، مقاله‌ی روزنامه‌ی اطلاعات، حادثه‌ی سینما رکس آبادان، حادثه‌ی ۱۷ تیر ۱۳۵۷ و در نهایت خروج شاه از ایران، زمینه را برای بازگشت امام و پیروزی انقلاب ایجاد نمود. با خروج شاه، امام که قصد بازگشت به میهن را داشتند، در تصمیم خود جدی‌تر شده و اعلام کردند در اولین فرصت به کشور بازخواهند گشت. مبارزان انقلابی که زمینه‌ی ورود امام و کثرت را مهیا نمی‌دیدند، ابتدا درصدد مخالفت برآمدند ولی چون تصمیم امام قطعی بود لازم آمد با تشکیل کمیته‌ای، ضمن مهیا کردن زمینه‌ی ورود امام حفاظت از جان ایشان را هم عهده‌دار شود.

این کمیته در ۳ بهمن ۱۳۵۷ با ترکیبی از گروه‌های مختلف سیاسی از جمله آیت‌الله مرتضی مطهری عضو ستاد مرکزی و رابط کمیته‌ی استقبال با شورای انقلاب، حجت‌الاسلام محمد مفتاح عضو ستاد مرکزی و رابط کمیته‌ی استقبال، روح‌انیت مبارز، حجت‌الاسلام شیخ فضل‌الله محلاتی عضو ستاد مرکزی و رابط کمیته‌ی استقبال، با وجانیت مبارز، هاشم صباغیان عضو ستاد مرکزی و رابط کمیته‌ی استقبال با نهضت آزادی، ستاد ابادامچیان عضو ستاد مرکزی و رابط کمیته‌ی استقبال با هیئت‌های مؤتلفه‌ی اسلامی، کاظم امامی عضو ستاد مرکزی و رابط کمیته‌ی استقبال با جاما، حسین شاه‌حسینی عضو ستاد مرکزی و رابط کمیته‌ی استقبال با جبهه‌ی ملی، تهرانچی عضو ستاد مرکزی و رابط کمیته‌ی استقبال با بازار، علی دانش‌منفرد، عضو ستاد مرکزی و رابط کمیته‌ی استقبال با انجمن اسلامی معلمان تشکیل شد و در اولین تصمیم خود، مدرسه‌ی رفاه را به‌عنوان مرکز استقرار خود انتخاب و اقدام به جذب نیرو نمود. جذب نیرو که به دلیل امنیتی فقط با معرفی اعضای اصلی کمیته صورت

می‌گرفت، روند منظم و ثابتی داشت؛ به طوری که در مدت زمان کوتاهی نزدیک به صد هزار نفر جذب کمیته‌ی استقبال شدند.

هدف اصلی کمیته، آماده‌کردن زمینه برای ورود امام به ایران و تأمین امنیت ایشان بود. به همین منظور به سرعت واحدهایی چون واحد انتظامات، واحد تدارکات مالی، واحد برنامه‌ریزی و تشریفات، واحد برنامه‌ریزی داخلی، واحد تبلیغات، واحد خبرنگاران داخلی و خارجی، واحد روابط شهرستان‌ها و روابط عمومی تشکیل داد و موفق شد با برنامه‌ریزی دقیق ضمن آماده کردن و تأمین امنیت فرودگاه، بهشت زهرا، مسیر انتقال امام و مدارس رفاه علوی و همچنین با برگزاری تظاهرات و تحصن، در زمانی که بختیار اقدام به بستن فرودگاه کرد، امام را به راه را برای ورود امام مهیا کند. با فراهم شدن این مقدمات امام در روز ۱۲ بهمن در تهران تظاهرات گسترده و استقبال مردم وارد ایران شد و فصل جدیدی از مبارزات انقلابی علیه رژیم پهلوی شروع شد.

امام پس از ورود به شهر، در مدرسه‌ی رفاه و سپس علوی، این بار هدایت انقلاب را در داخل کشور برعهده گرفتند. هر چند ورود امام به ایران به نظر عده‌ای از جمله صباغیان و وظایف کمیته خاتمه یافت ولی بیشتر اکثر اعضا این کمیته بعد از ۱۲ بهمن به کار خود ادامه داد و ضمن حفظ امنیت مدرسه‌ی رفاه و علوی و تدارکاتی جهت دیدارهای مردمی با امام نقش مهمی در حوادث منتهی به پیروزی انقلاب ایفا نمود و حتی بعد از پیروزی انقلاب تا زمان تشکیل نهادهای انقلاب به کار خود ادامه داد.

تاریخ شفاهی کمیته‌ی استقبال از امام خمینی (ره) با استناد به گردآوری و تدوین خاطرات افرادی که در کمیته‌ی استقبال از امام نقش داشتند تدوین شده است و به دنبال جرایبی و چگونگی تشکیل کمیته، عملکرد اعضا و چگونگی ورود امام به ایران و پیروزی انقلاب اسلامی می‌باشد.

در پایان ضمن تشکر از زحمات مؤلفان محترم، از معاون تاریخ شفاهی - آقای دکتر مرتضی میردار، کارشناس گروه تاریخ شفاهی آقای جواد عربانی و همچنین همکاران محترم مؤسسه‌ی فرهنگی هنری و انتشارات مرکز اسناد انقلاب اسلامی قدردانی می‌شود.

سنگ تار

تاریخ شفاهی^۱ یکی از شیوه‌های پژوهش در تاریخ است که به شرح و شناسایی وقایع، رویدادها و حوادث تاریخی براساس دیدگاه‌ها، شنیده‌ها و عملکرد شاهدان، ناظران و فعالان آن ماجرایی پرداخته می‌شود. تاریخ شفاهی برای نخستین بار در سال ۱۹۴۸م در دانشگاه کلمبیا پایه‌گذاری شد و پس از تشکیل انجمن تاریخ شفاهی در سال ۱۹۶۶م و پس از تأسیس نخستین بخش تاریخ شفاهی دانشگاه هاروارد در سال ۱۹۶۷م توسعه یافت و به‌عنوان بحثی جدی در محافل پژوهشی و تاریخی جهان پذیرفته شد.

تاریخ شفاهی در ایران سابقه‌ی چندانی ندارد و برای اولین بار حبیب لاجوردی مقوله‌ی تاریخ‌نگاری با شیوه‌ی تاریخ شفاهی را به جامعه‌ی تاریخ‌نگاری ایرانی معرفی کرد. وی در سال ۱۳۵۹ش به پیشنهاد یکی از اساتید دانشگاه هاروارد اقدام به نوشتن طرح اولیه‌ی پروژه‌ی تاریخ شفاهی ایران کرد و در شهریور ۱۳۶۰ش این طرح به‌صورت اجرایی در مرکز مطالعات خاورمیانه‌ی دانشگاه هاروارد با هدف جمع‌آوری و نگه‌داری خاطرات افرادی که در رویدادهای سیاسی و تصمیمات مهم ایران نقش داشتند، آغاز به کار کرد. در داخل ایران نیز این مقوله به‌علت ضرورت بررسی ریشه‌های انقلاب اسلامی و بهانه‌ی آن بعد از انقلاب اسلامی مورد توجه قرار گرفت و به سرعت مراکزی چون بنیاد تاریخ انقلاب اسلامی، مؤسسه‌ی مطالعات تاریخ معاصر، حوزه‌ی هنری سازمان تبلیغات اسلامی، سازمان اسناد و کتابخانه‌ی ملی ایران و کار ثبت و ضبط خاطرات را شروع کردند. مرکز اسناد انقلاب اسلامی نیز از دیگر مراکزی است که به تاریخ شفاهی توجه جدی دارد. تاریخ شفاهی در

این مرکز با هدف تدوین تاریخ انقلاب اسلامی در مصاحبه با افرادی که از پیروان امام و فعال در جریان‌های انقلاب اسلامی بوده‌اند نمود پیدا کرده و در واقع به دنبال تدوین تاریخ انقلاب با محوریت افراد فعال در انقلاب است. پروژه‌ی حاضر نیز در ادامه‌ی همین روند به نگارش درآمد.

تاریخ شفاهی کمیته‌ی استقبال از امام با هدف گردآوری خاطرات افرادی که در مراسم استقبال از امام خمینی نقش داشتند تدوین شد و به دنبال آن به چیرایی و چگونگی تشکیل، عملکرد اعضا و روند ورود امام به ایران و پیروزی انقلاب اسلامی می‌پردازد. در همین راستا با افرادی چون هاشم صباغیان، رضا نیری، علی دانش‌منفرد، حمید نقاشیان و قاسم امین مصاحبه‌هایی صورت گرفت و برای تکمیل کار از مصاحبه‌های افراد فعال این کمیته چون حسین شاه‌حسینی، مرتضی الویری، محمدرضا طالقانی، مهدی چمران، طاهر احمدی و... در آرشیو مرکز اسناد انقلاب اسلامی و همچنین خاطرات افرادی چون شهید مجاهد، آیت‌الله اسلام مهدوی‌کنی، حجت‌الاسلام ناطق‌نوری، حجت‌الاسلام خلخالی، آیت‌الله منتظری و... و کتاب‌های تاریخ شفاهی مانند تاریخ شفاهی گروه‌های مبارز هفت‌گانه‌ی مسلمان، تاریخ شفاهی نقش نیروی هوایی در انقلاب اسلامی و... بهره گرفت.

بخش اول این اثر با عنوان «در تدارک استقبال» در سه فصل با عناوین در تدارک استقبال، ساختار تشکیلاتی کمیته‌ی استقبال و نقش کمیته‌ی استقبال در تحولات سیاسی منتهی به بازگشت امام تدوین شد و در آن تلاش شد به ساختار تشکیلاتی کمیته و افراد فعال آن و ساختار تشکیلاتی آن با استفاده از خاطرات اعضای کمیته‌ی استقبال در کمیته روشن شود و در نهایت مشخص شود که کمیته با تشکیلات چه نقشی در حوادث منتهی به بازگشت امام داشته است. در بخش دوم با عنوان «استقبال بنام» به بررسی اقدامات کمیته‌ی استقبال در روز ورود امام و استقرار ایشان در مدرسه‌ی رفاه و علوی و دیدارهای ایشان می‌پردازد و در نهایت نیز اقدامات کمیته در روزهای منتهی به پیروزی انقلاب اسلامی مورد توجه قرار می‌گیرد.

علی‌رغم تمام تلاش‌هایی که برای جمع‌آوری مطالب کتاب صورت گرفته است نقایصی

نیز وجود دارد. اگر بتوان نحوه‌ی تدوین تاریخ شفاهی را به دو گونه، یکی با محوریت شخص مصاحبه‌شونده و دیگری با محوریت موضوع تقسیم کرد، باید گفت در گونه‌ی اول به دلیل مقایسه‌ای نبودن گفتار مصاحبه‌شونده با گفتار دیگران، تدوینگر با مشکل زیادی روبه‌رو نمی‌شود اما در گونه‌ی دوم به دلیل آنکه متن در واقع تلفیق چندین مصاحبه است، جنبه‌ی مقایسه‌ای پیدا می‌کند و یافتن صحت و سقم ماجرا به سادگی امکان‌پذیر نخواهد بود؛ به‌ویژه اگر اسناد کافی نیز در خصوص موضوع موردنظر یافت نشود. در واقع چالش عملی در تهیه‌ی تاریخ شفاهی زمانی است که اسناد مکتوب یا بنابر برخی ملاحظات سیاسی وجود داشته و یا به لحاظ شرایط حاکم بر زمان وقوع حادثه سندی تولید نشده باشد. از آنجا که کمیته‌ی استقبال اصلی بود که به سرعت به وجود آمد و مدت زمان طولانی نیز پابرجا نبود، سند کافی و به‌ویژه اسناد الکترونیک آن وجود ندارد. در واقع عمده‌ترین مشکل در دسترس نبودن چارت سازمانی و چارت سلسله‌ی استقبالی است که باعث شد تدوین چارت سازمانی برای این کمیته و نقل و انتقال‌های فرعی آن با مشکل مواجه شود و بعضاً رسیدن به نتیجه‌ی مشخص درباره‌ی یک حادثه تا حدودی غیرممکن شود. از سوی دیگر چون افراد زیادی در این کمیته مشارکت داشتند، اسناد و روایت‌ها بسیار متفاوت و گاه بسیار متناقض هستند و متأسفانه خودمحوری در اکثر آنان دیده می‌شود. لذا در این کتاب تلاش شده همه‌ی روایت‌ها هرچند متناقض ذکر شود. نگاهی اجمالی به این روایت‌ها نشان می‌دهد که تاریخ شفاهی با تمام مزیت‌های آن بدون اسناد، گویای واقعی نیست. در واقع تاریخ شفاهی بیشتر اثر این منظر سودمند است که یک حادثه از عینک شخص مصاحبه‌شونده دیده می‌شود. کمبود اطلاعات اولیه حتی در انجام مصاحبه نیز مصاحبه‌گر را با مشکل روبرو می‌کند؛ چرا که طرح سؤال از مصاحبه‌شونده مستلزم داشتن برخی اطلاعات پیش‌زمینه است. نبود این اطلاعات موجب می‌شود سیر مصاحبه را مصاحبه‌شونده تعیین کند نه مصاحبه‌گر.

با وجود این موانع، این اثر با همکاری افراد و نهادهایی به ثمر رسید که در اینجا لازم است از این افراد به خصوص بخش تاریخ شفاهی مرکز اسناد انقلاب اسلامی و آقایان میردار و عربانی و افرادی که با قبول انجام مصاحبه و در اختیار قرار دادن اطلاعات خود یاری‌گر محقق بوده‌اند، تشکر شود. امید است که افراد و شخصیت‌های فعال در کمیته‌ی

استقبال با ارائه‌ی خاطرات خود از کمیته در آینده به رفع کاستی‌ها و توافقی کتاب یاری رسانند.

اکبر قاسملو، معصومه آقاجان‌پور

دی ماه ۱۳۹۱

www.ketab.ir